

Bůh a svět

Hromádka formuloval své principiální pojetí vztahu Stvořitele ke stvoření v roce 1931 (0668, s. 31) následovně (konkrétně v případě člověka): „Ale k Bohu samému se může člověk přiblížit pouze tenkrát, když Bůh sám se přiblíží k němu a postaví ho před naléhavé, neopakovatelné rozhodnutí.“ (Ostatně viz i širší kontext.) V tom je především zřetelně vidět odvrát od Aristotela (a Tomáše), totiž že stvoření nemá svůj cíl a konec ve Stvořiteli, tedy v Bohu, nýbrž že se Bůh „přibližuje“ ke stvoření ve výzvách (já bych dodal: nepředmětných), na které to které stvoření má nějak aktivně odpovědět, reagovat, a to právě ve smyslu oněch výzev, které míří nikoli k Bohu, ale od Boha jinam, kupředu, k „nápravě“ toho, co tu už je, ale zejména k něčemu novému, co tu ještě není. Stvoření tedy je v pohybu a zároveň má být v pohybu. Ten pohyb někam směřuje, ale zároveň někam má směřovat. A to obojí nebývá, není v souhlasu, ale v napětí. Mezi tím, jak se svět (stvoření) pohybuje a mění, a tím, jak se pohybovat a měnit má, je napětí. Právě proto zdůrazňuje Hromádka, že „Do takového naléhavého postavení před Bohem se nedostaneme pozorováním světa, ani úvahami o světě a životě, ani obecnými mravními ideami a normami.“ (dtto). To je sice oprávněný důraz, ale nepostihuje to náležitě skutečnou situaci a situovanost ať už člověka, ať už – v mém kosmologickém pojetí – subjekt vůbec (chápaný asi ve smyslu „přirozené jednotky“ Teilharda de Chardin). Je sice pravda, že poznáváním světa v jeho danosti nelze dopět k poznání toho, jak má svět vypadat, ale na druhé straně platí se stejnou vahou, že nemohu poznat, jak má svět vypadat, pokud jsem nepoznal, jaká je jeho daná podoba. A pak tu je ještě druhá věc, možná ještě důležitější, protože má značnou důležitost pro samo poznávání daností. Ty totiž nemohu sice správně poznat z nesprávné perspektivy, a tu správnou perspektivu mi může poskytnout jen mé naslouchání a má otevřenost vůči tomu, jak svět vypadat má (tedy díky jakési „vnímavosti“ vůči oněm nepředmětným výzvám), ale vždy musí pamatovat na to, že svět i ve svém daném stavu a ve své dané podobě na sobě a v sobě nese stopy toho, jak lidé (resp. obecně subjekty všech úrovní) až dosud, tj. v minulosti, na ony nepředmětné výzvy reagovaly. A právě těmito stopám, musím „přijít na stopu“, musím je rozpoznat a zhodnotit, nakolik byly vskutku „odpovědné“, tj. nakolik oněm výzvám „odpovídaly“, nakolik je přeslechly, nakolik jim neporozuměly, tj. špatně je pochopily, a – pokud je i vcelku správně pochopily – nakolik dokázaly nebo nedokázaly dostát tomu, čím byly osloveny a inspirovány.

(Písek, 080301-3.)